

Gisela Ruz

EDITA

Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols

COL·LECCIÓ

El Trinquet
Quaderns Didàctics
Núm. 20

Arxiu Municipal de Sant Feliu de Guíxols
Tallers d'Història. Curs 2025-2026

AUTORIA DEL CONTE

Gisela Ruz

AUTORIA DE "PER SABER-NE MÉS"

M. Àngels Suquet

MAQUETACIÓ

Dosis Studio

IL·LUSTRACIONS

Leticia Ruz

EL TRINQUET
QUADERNS
DIDÀCTICS

Publicacions de
Sant Feliu de Guíxols

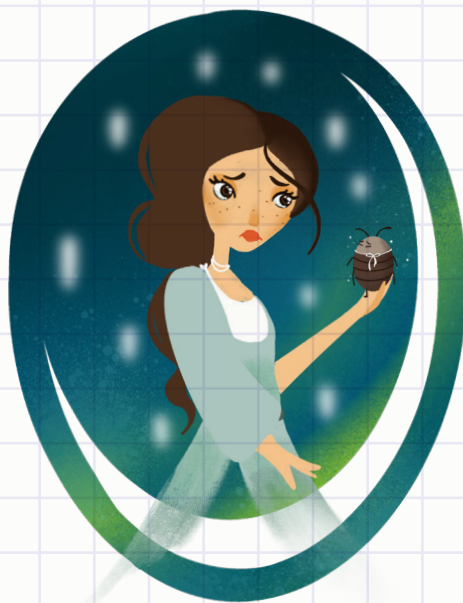
El nom *trinquet* en terminologia naval serveix per designar el pal més proper a proa en les embarcacions de més d'un pal o també la vela que s'enverga en el trinquet. En la parla popular ganxona s'anomenen *trinquets* els petits crancs que hi ha a les roques.

Exemplar gratuït

Qualsevol part d'aquesta publicació, incloent-hi el disseny, il·lustracions i fotografies, pot ser reproduïda, emmagatzemada i/o transmesa sempre i quan es demani l'autorització prèvia de l'autor, l'editor o el titular dels drets d'explotació.

AJUNTAMENT DE
Sant Feliu de Guíxols

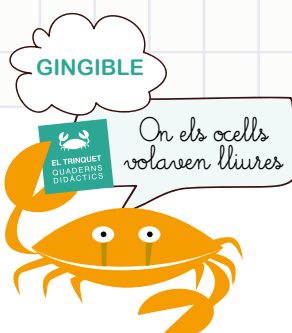
Presentació

El conte present s'ha realitzat com a material per al treball relacionat amb la història de Sant Feliu de Guíxols, concretament, de l'època medieval. El personatge escollit ha estat Gingible, una dona esclava, una persona que pertany a un dels grups socials més desfavorits al llarg dels segles.

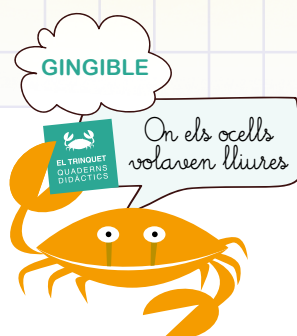
Aquest conte es basa en unes dades reals, documentades històricament, a partir de les quals l'autora ha fet la narració de la part més humana, no recollida als documents. La nostra història se centra en l'experiència de Gingible, els seus sentiments i resiliència. Així, es pretén que els infants prenguin consciència de la desigualtat que hi havia entre els diferents grups socials durant l'època medieval.

Pel que fa al context, la història se situa al segle xv, quan ja existia la Corona d'Aragó, constituïda arran de l'expansió catalana per la Mediterrània i els territoris peninsulars, especialment entre els segles xiii i xiv. El conte vol transmetre que aquest període es va caracteritzar per guerres i conflictes i que les expedicions, bèl·liques i comercials, s'estenien de punta a punta de la Mediterrània.

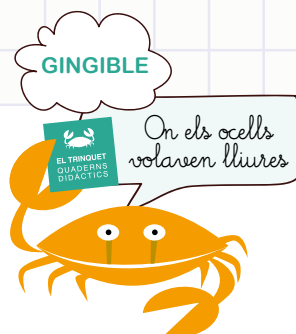
Pel que fa a la història local, s'ha volgut transmetre que els oficis relacionats amb el mar eren molt importants al Sant Feliu de Guíxols medieval, ja que va tenir un paper destacat en l'expansió catalana per la Mediterrània. Tant la vila com el monestir van participar en dues expedicions realitzades per la conquesta de Mallorca (1229-1287), obtenint importants botins. Des de llavors la relació amb Mallorca va ser comercialment intensa. Gingible va viure al segle xv. Va ser capturada en una zona llunyana, al Caucas, i va ser venuda a un mestre d'aixa guixolenc, el qual posteriorment la vendria a un ciutadà de Mallorca. La seva història, doncs, reflecteix aquesta època i ens convida a descobrir-la a nivell històric i, sobretot, imaginar-la a nivell humà.

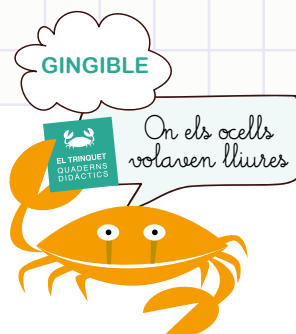
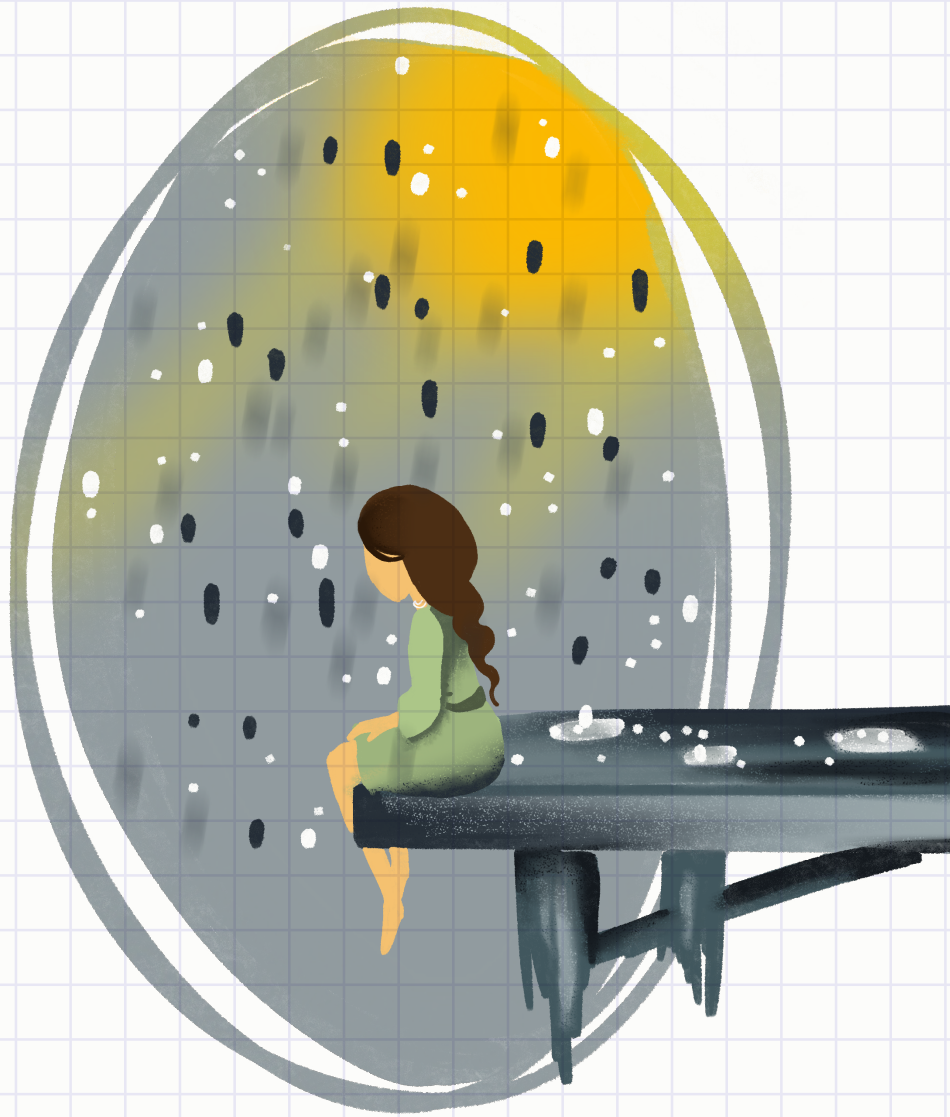
Vet aquí una vegada, una noia que es deia Gingible, nascuda a Xerquèsia, una regió entre el mar Negre i el mar Caspi. Era una jove molt maca. Va néixer a una família feliç on hi havia molt d'amor.

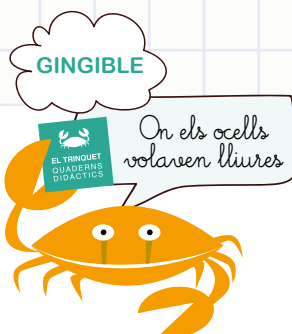
Ella i els seus pares solien passejar pel bosc cada dia, collint flors, sentint els ocells cantar i jugant sobre la gespa verda. Tot i això, els moments que més li agradaven eren els que es trobava davant del mar, els seus cabells mullats per les gotetes salades de la platja i el rostre il·luminat pel sol.

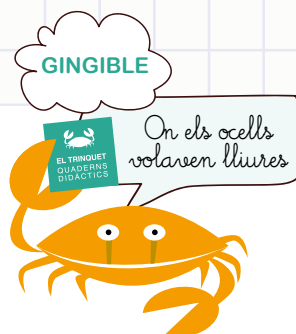
Però tot va canviar amb l'arribada de la guerra. Van començar a emportar-se els seus amics lluny de la regió, i els seus pares van desaparèixer una nit de pluja. La Gingible va quedar ben sola al Món.

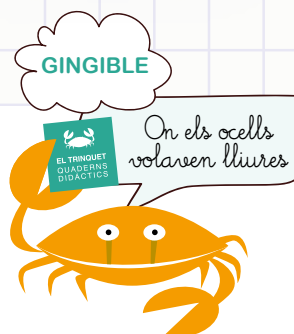
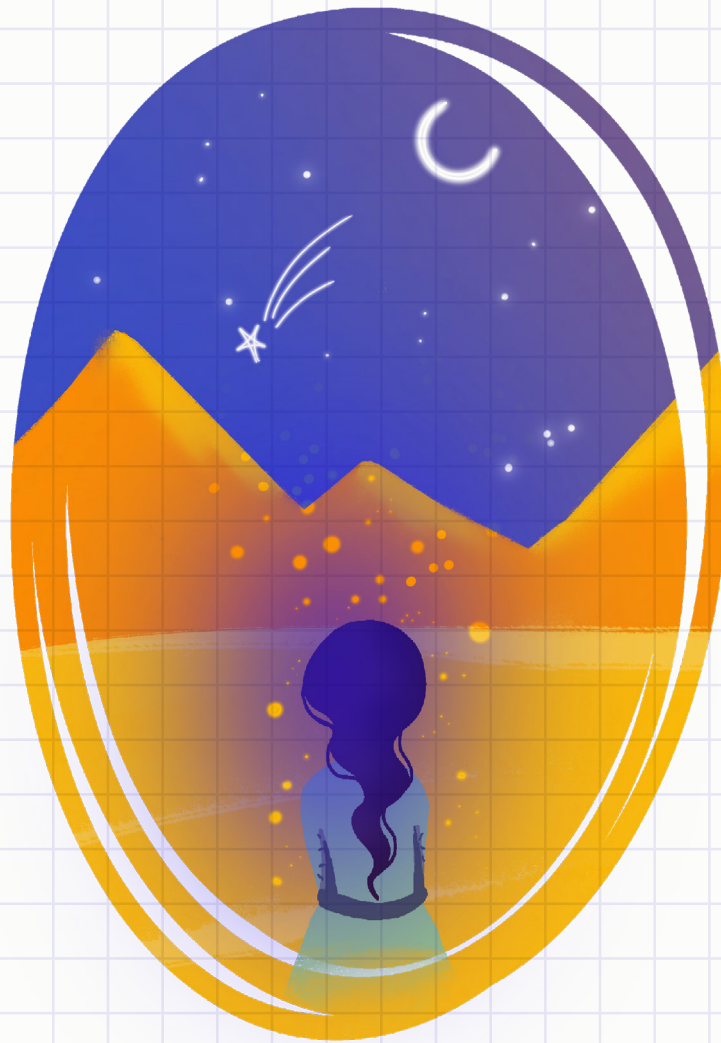
Un dia, mentre caminava pel mercat del poble intentant trobar una mica de pa per menjar, dos homes alts i forts van tancar-li el pas, agafant-la a coll i emportant-se-la cap a un vaixell.

Li van tapar els ulls amb una cinta negra. A les fosques, va començar a imaginar colors a la seva ment: eren colors vius com el taronja i el vermell, i la feien sentir més protegida del fred. L'olor de sal i el silenci van fer-li saber que estaven al mig del mar.

En aquell moment, els taronges alegres que somiava van tornar-se blaus, freds. La platja i els moments feliços viscuts al seu poble es van congelar, deixant-la molt trista i esborrant el seu somriure. Desesperada, la Gingible va buscar llocs dins d'ella mateixa on amagar-se, on sentir-se segura.

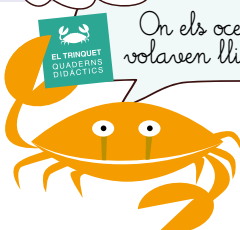

Quan algú cridava i tenia molta por, imaginava que obria la porta de casa seva i s'abrigava amb els seus llençols. Quan rebia un cop molt fort, es feia una petita bola pel dolor i imaginava que es trobava jugant al fet i amagar pels carrers del seu poble amb els seus amics.

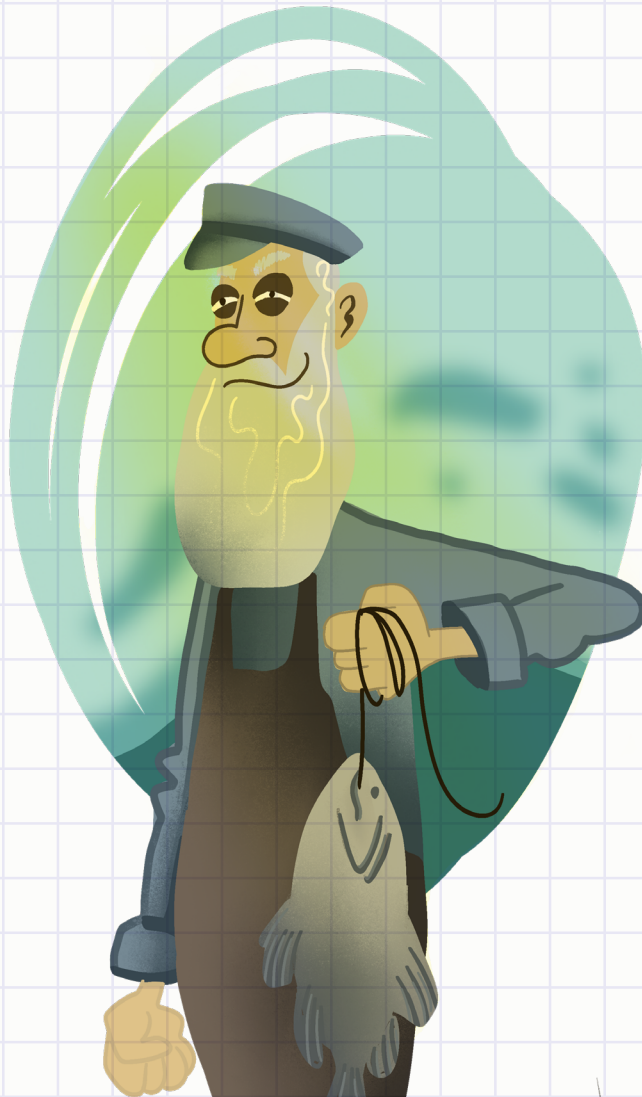
On els ocells
volaven lliures

Després d'hores, dies i, potser, setmanes, li van destapar els ulls. En obrir-los, va descobrir-se a una platja amb un port immens ple de mariners, pescadors i navegants. Hi havia tot d'homes de pell bruta carregant caixes de blat, dàtils, formatges i tota mena de pells i cuirs. Era tot el que mai havia pogut gaudir a casa seva, i es va quedar amb uns ulls oberts com a plats.

On els ocells
volaven lliures

Encara molt quieta, va rebre una gran empenta per l'esquena que la va fer baixar del vaixell a quatre grapes, arrossegant-se com podia fins a arribar a la sorra. Davant seu, hi havia un home amb un somriure a la cara, però feia por; el somriure no arribava als seus ulls.

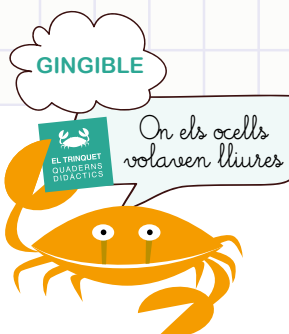
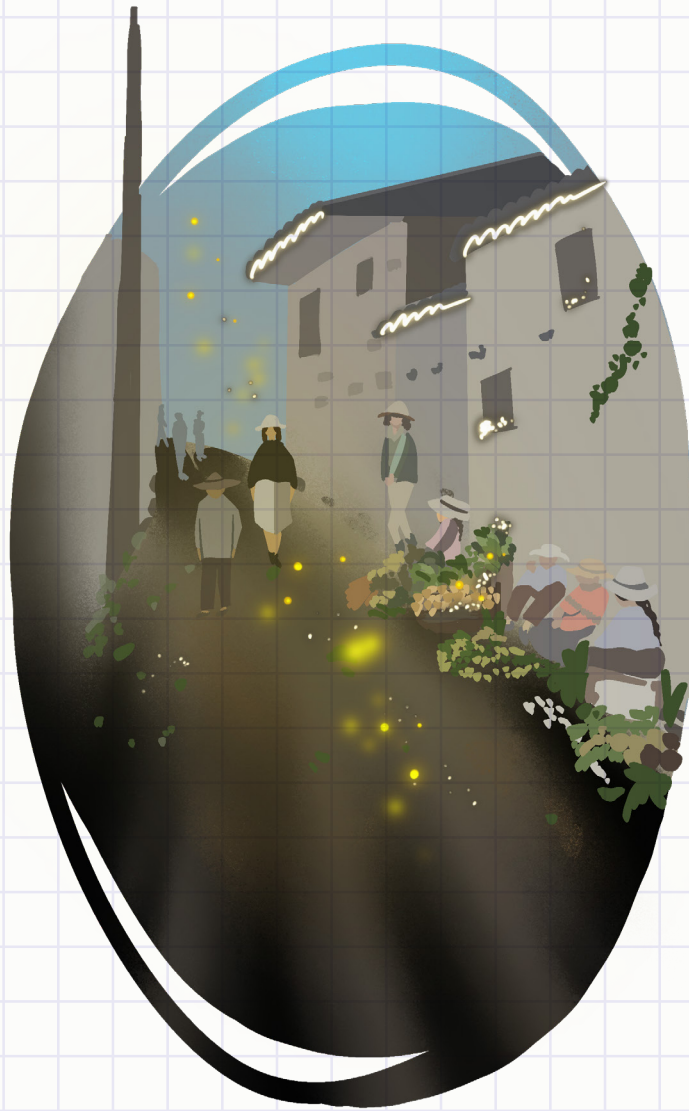

On els ocells
volaven lliures

La Gingible va observar el gran home amb por i curiositat: tenia les mans plenes de ferides i molt, molt gruixudes. A una d'elles, li faltava un dit. Després d'uns minuts, ell va dir: "el meu nom és Antoni Torres, i tu em serviràs d'avui endavant".

“Servir? Jo?” Va pensar la nena, a punt de plorar.
L'Antoni li va donar unes monedes al senyor desagradable
que l'havia empès minuts abans i, després d'això, la va
agafar pel braç, portant-la de qualsevol manera per carrers
bruts plens de gent caminant.

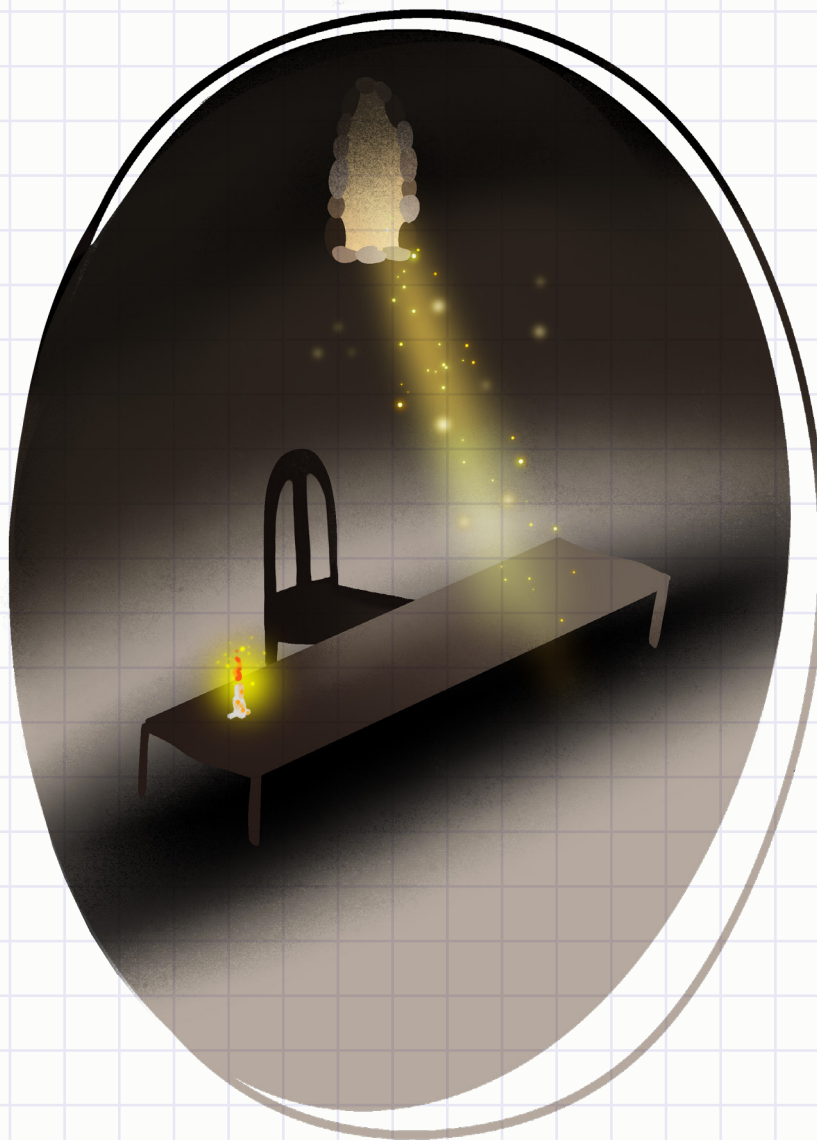

La Gingible es va fixar que tots portaven cordes, fustes i eines pesades, passant la seva mirada de vianant en vianant, fins que tot va parar-se quan es va creuar amb una mirada perduda i trista. Era una dona portada amb cadenes. Semblava tenir molta por i la Gingible va intentar calmar-la amb un petit somriure. Va ser com una abraçada en la distància.

On els ocells
volaven lliures

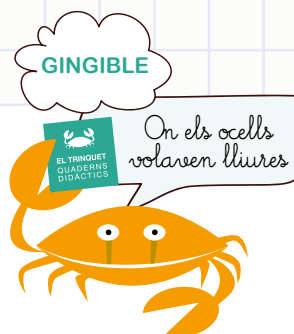
La casa de l'Antoni era freda, bruta i molt, molt solitària, amb tan sols una gran taula i una cadira al menjador. La finestra era l'únic que deixava entrar una mica de llum a la casa.

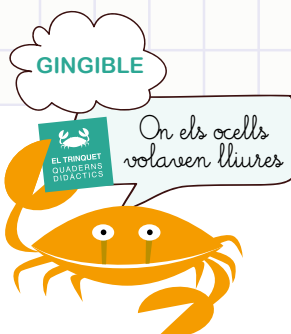
On els ocells
volaven lliures

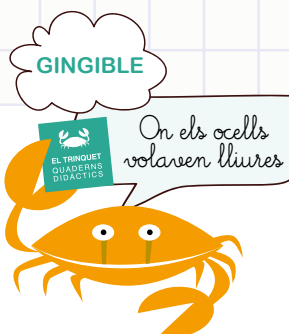
A les nits, ella es feia una petita bola a un racó del safareig, intentant ser invisible, sentint els sorollets dels rosegadors en cerca d'alguna cosa per a menjar. Allà ajaguda, va fer un petit amic que va anomenar Keiker, una panerola color marró clar. Tenia unes antenetes que la feien riure. Sempre l'acompanyava a tot arreu, i des d'aquell moment van ser inseparables.

Tothom la mirava amb ulls brillants i, quan l'Antoni la mirava amb aquells ulls intensos, podia dormir al seu costat. Tot i que fos més còmode, ella no ho volia i plorava molt, molt, molt, moltíssim... Aquelles nits mai no dormia.

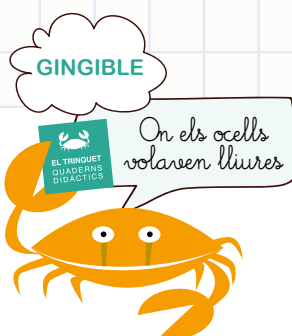

A mesura que passaven els mesos, va deixar de plorar.
Quan li feien mal les cuixes, els braços, la cara i els llavis,
imaginava que eren pessigolles provocades per la brisa d'estiu
i l'herba alta del seu lloc preferit del Món: el seu racó. Cada
cop li costava més sortir dels seus somnis feliços.

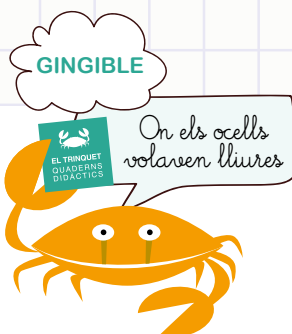

Aviat va entendre la feina del seu amo: era un mestre d'aixa, un artesà que reparava i construïa carros i embarcacions.

Ella l'ajudava a portar rodes, fustes i cordes, a més de preparar-li el dinar i netejar-li la roba i les sabates: havia de fer tot el que ell volia, perquè si no s'enfadava molt.

Quan no li netejarea bé les sabates, el seu amo li cridarea moltíssim. Per a ella, però, no era més que l'escalfor de la seva xemeneia i el cant dels ocells en aparèixer la lluna al cel.

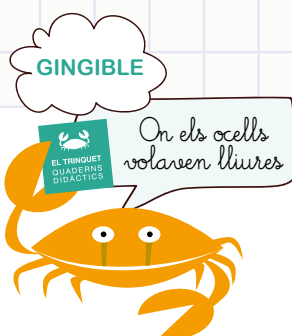
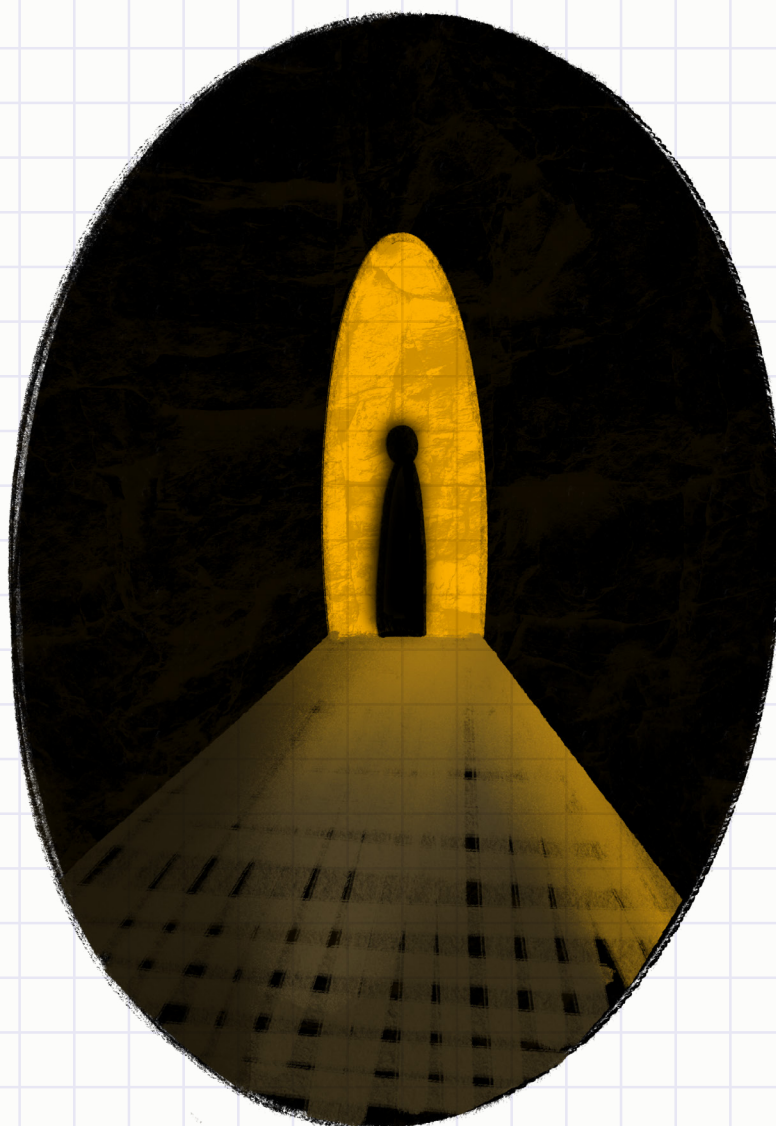

La Gingible estava cada cop més acostumada a imaginar aquell racó que li agradava per no veure la realitat que odiava. Allà, passava hores amb el seu amic Keiker, prenent el sol al gran camp de gespa verda mentre les papallones de colors els acompanyaven.

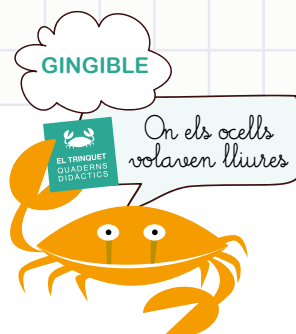
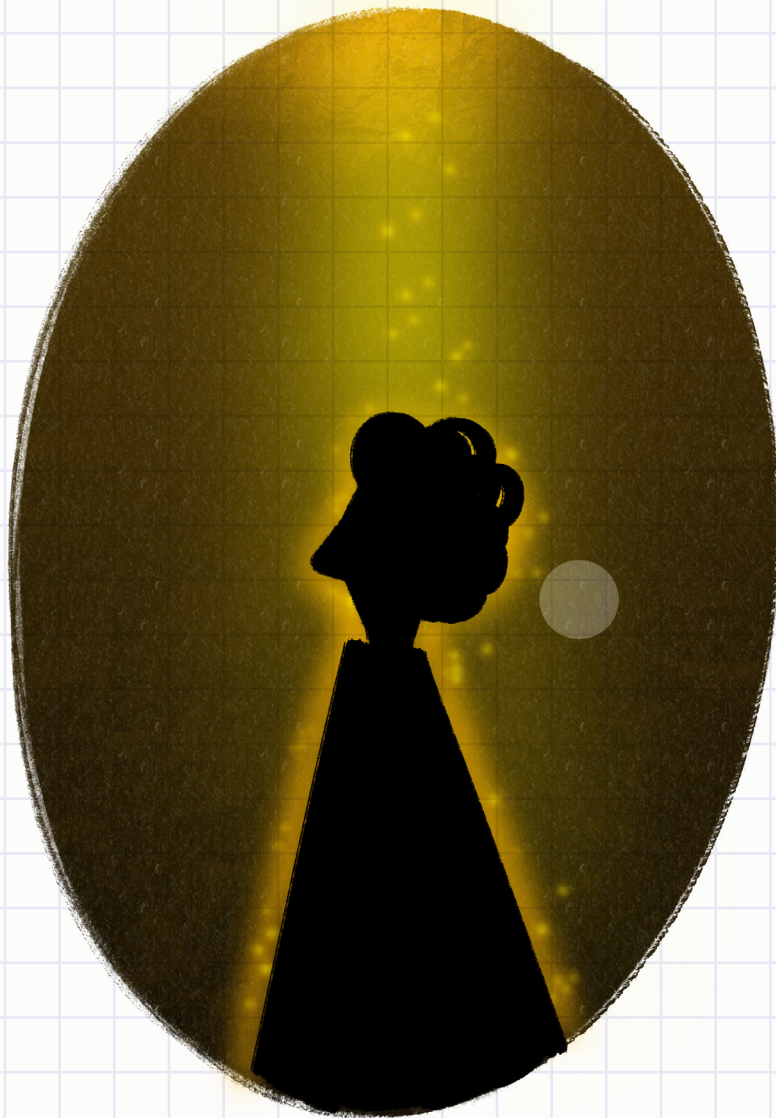

On els ocells volaven lliures

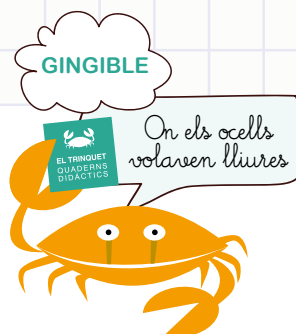
Un dia d'hivern, mentre dormia plàcidament al safareig,
va sentir una remor de paraules que venia del menjador.
Va caminar de puntetes fins a arribar a la porta,
intentant endevinar de qui es tractava.

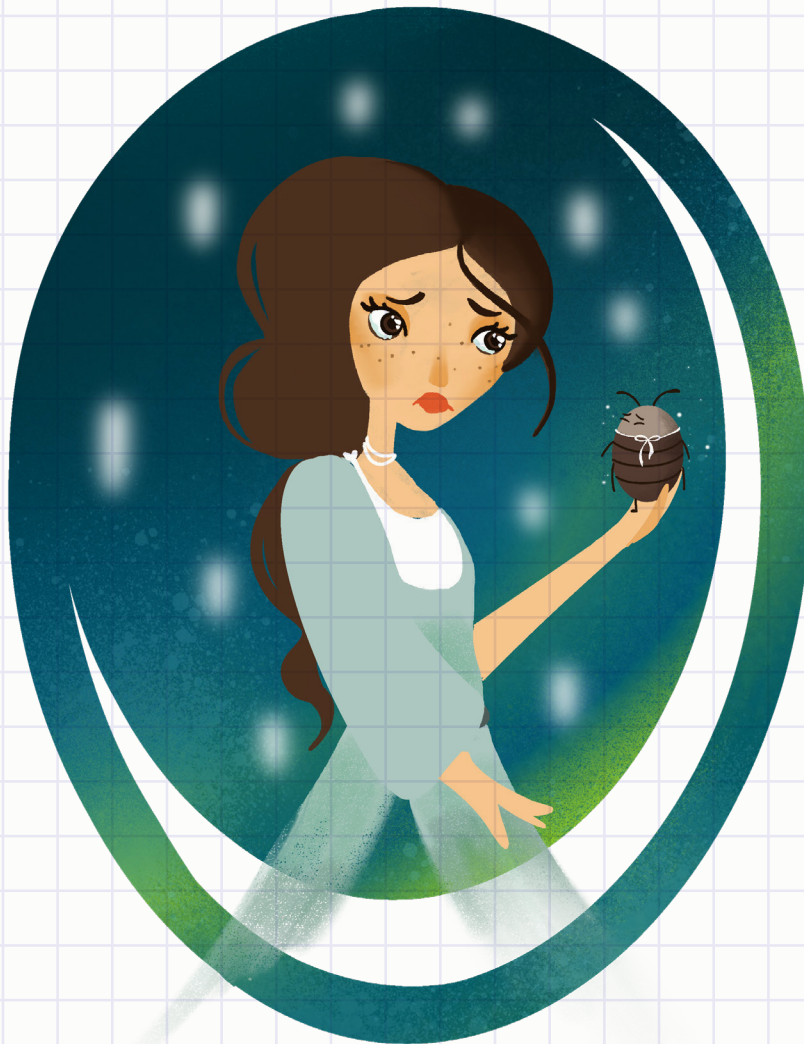
Amb els ulls mig tancats per la foscor, va veure un home de mitjana edat, amb els cabells arrissats i la pell igual de morena que la del seu amo, dient el següent: “et pagaré aquesta mateixa nit i demà al matí marxarem cap a Mallorca”.

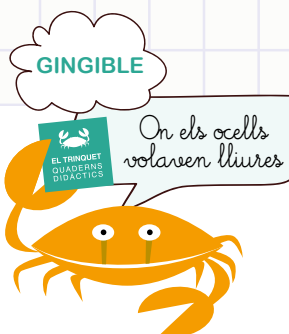
La Gingible va arrufar les celles, sense entendre res del que deia, però quan el seu amo va contestar, ho va tenir clar. Ell va xiuxiuejar: "sí, ja no necessito la Gingible amb mi, pots endur-te-la".

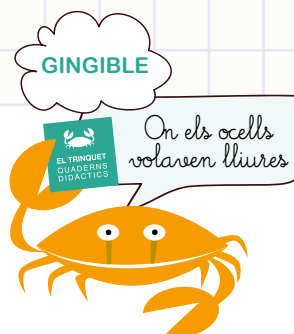
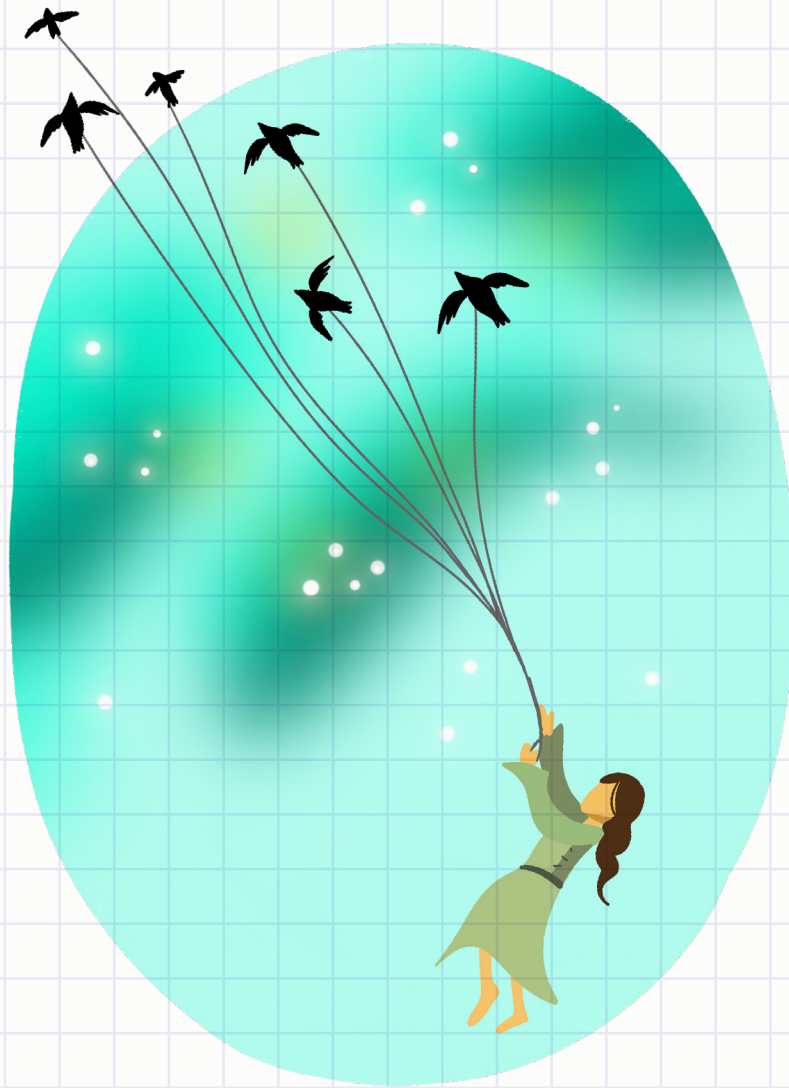
Va sentir molta por perquè se sentia molt feble i petita, por al desconegut. I, tot i que una petita esperança va apropar-la als seus petits ocells, no podia enganyar-se a ella mateixa: va mirar al seu amic Keiker. “Sí, amigueta, anant-nos-en d’aquí estariem més a prop de casa... però no de la llibertat”.

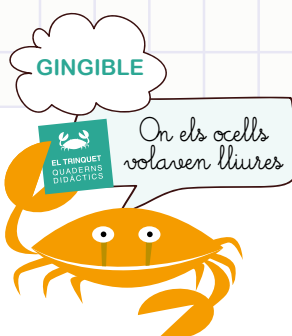

L'endemà, mentre la lligaven de peus i mans i la portaven cap al vaixell, la Gingible va tornar a escapar-se al seu Món, allà on res li feia mal i tot era aire fresc. Va passar hores i hores allà, acompanyada de la seva mare, el seu pare i en Keiker. Tot era exactament com sempre havia volgut.

l com estava tan bé allà dins, tot gaudint de les pessigolles de les fulles als seus peus nus i d'una primavera eterna, va decidir que no tornaria mai més a aquell lloc fosc on tot eren ordres, pes i patiment. Perquè allà, on ella es trobava, els ocells volaven lliures. l ella podia volar al seu costat per sempre més.

PER QUÈ FEM CONTES?

L'Arxiu Municipal de Sant Feliu de Guíxols custodia més de 2.323,3 metres lineals de documents i unes 150.000 fotografies. Aquesta documentació conté informació sobre tots els aspectes que fan referència al municipi i al seu entorn des del segle XII fins a l'actualitat.

L'Arxiu Municipal no només guarda la documentació sinó que la dona a conèixer de diferents formes i, precisament, una és utilitzar-la com a base per a material didàctic i contes per als més petits. Aquests contes parlen de personatges, fets, llocs, edificis, etc. de la ciutat.

En aquest cas expliquem la història d'una esclava anomenada Gingible. Algunes de les compravendes d'esclaus que s'havien fet en altres èpoques, les sabem a través dels llibres notari-

als. La Gingible la coneixem concretament per mitjà d'un llibre del notari Antoni Contestí de Mallorca. La informació va ser publicada a Mallorca l'any 1997 per Ramon Rosselló Vaquer a *Relacions entre Sant Feliu de Guíxols i Mallorca. Segles XIII-XIV*. En aquest llibre es transcriuen diversos llibres de notaris de Mallorca.

L'Arxiu Municipal custodia 15 llibres de les notaries de Sant Feliu de Guíxols (1369-1857) i 3 llibres de la notaria de la Vall d'Aro (1603-1979), la resta de llibres notariais antics es troben a l'Arxiu Històric de Girona, actualment els notaris duen els seus llibres als arxius comarcals. La documentació notarial és d'una gran riquesa per a estudis molt diversos: genealogia, història urbana, toponímia, història social i econòmica...

Per saber-ne més...

Què és una notaria?

Les paraules notaria i notari/notària venen del llatí "notare", que significa escriure o designar. El notari o la notària són professionals que fan comprovacions, legitimen i deixen constància (fe pública) dels pactes o contractes entre persones. Eviten frauds i fixen els pactes, certificant que els documents són autèntics. Per poder fer això, guarden còpies de tots els documents en els seus llibres notariais. Aquests documents poden ser: hipoteques, testaments, arrendaments, compravendes, comunicació als ajuntaments de noves finques creades o transmeses, casaments i divorcis, reconeixement i emancipació de fills, etc.

Antigament els acords eren verbals, però al segle XII es va estendre el costum d'escriure els pactes perquè així tothom estava més segur que no hi havia confusions i que no es podien canviar els acords de manera unilateral. Aquesta feina la feien "escriptors", o sigui, persones que sabien escriure i redactar documents. Generalment eren clergues. Es van acostumar a signar-los per acreditar que eren autèntics. A finals d'aquell segle alguns senyors feudals van nomenar "escriptors" propis per al seu territori, llavors es van transformar en notaris públics i les escriptures, en instruments públics.

Notaries a Sant Feliu de Guíxols i la Vall d'Aro

Actualment hi ha dues notaries a Sant Feliu, però a l'època medieval, la notaria de Sant Feliu era propietat de l'abat del monestir guixolenc, el qual en feia com una mena de concessió a notaris que actuaven en nom seu (de l'abat). Al llarg dels segles hi va haver nissagues de notaris, ja que la notaria passava de pares a fills. Era habitual que els fills tinguessin el mateix ofici que els pares. Per exemple els Espanyol (segle XIV), els Gallart (segle XV), els Llendrich i Capmany (segle XVI) i els Axada (segle XVII).

En el segle XIV diverses poblacions d'aquesta zona van constituir la universitat de la Vall d'Aro, de la qual en van formar part les parròquies de Castell d'Aro i Fanals (actual terme municipal de Castell-Platja d'Aro) i, per l'altra, les de Santa Cristina d'Aro, Solius, Bell-lloc i Romanyà de la Selva (actual terme municipal de Santa Cristina d'Aro). El centre era el castell de Benedormiens, avui dia restaurat, al nucli antic de Castell d'Aro. La universitat de la Vall d'Aro no depenia del monestir, però sí de la batllia reial de Sant Feliu de Guíxols fins el 1689 que va aconseguir constituir una batllia reial pròpia, separada de la guixolenc. La Vall d'Aro també disposava de notaria.

La promulgació l'any 1862 de la Llei orgànica del notariat suposà la regulació i modernització de la secular pràctica notarial. El 1866 es creà el districte notarial de la Bisbal d'Empordà que integrava dotze notaries, dues de les quals

eren a Sant Feliu de Guíxols. Per contra, es van suprimir nombroses notaries històriques de la comarca, com la de la Vall d'Aro. A partir de 1967 la població de Castell d'Aro compta amb una notaria pròpia.

La història que explica aquest conte

La nostra història es basa en el que consta al llibre del notari Antoni Contestí de Mallorca: el 15 de setembre de 1433, el mestre d'aixa Antoni Torres, veí de Sant Feliu va vendre a Guillem Sala, ciutadà de Mallorca, una esclava de nació xarquesa (de Circàssia) de 22 anys, anomenada Gingible, pel preu de 103 lliures.

Hem escollit aquesta història perquè retrata bé la gent i l'època medieval a la nostra ciutat. Sant Feliu era famós perquè tenia port i molts guixolencs eren mariners i navegants. El mar era pràcticament l'única via de comunicació, per tant els guixolencs, al segle XIII, van dedicar-se a navegar per tot el Mediterrani, sobretot amb navegació de cabotatge. Navegar era perillós a causa de tempestes i naufragis, atacs de corsaris i pirates, que segrestaven per fer esclaus o cobrar rescats.

Per tant, la construcció de vaixells era una indústria molt important. Les drassanes eren a la platja, on construïen vaixells, especialment llenys i llaguts, i naus, com coques, sageties, caravel·les (s. XV), baleners. Els mestres d'aixa guixolencs eren molt reconeguts per la seva habilitat i, de vegades, van ser requerits per les autoritats de Barcelona. A les drassanes hi treballaven també calafats, velers, remolers, corders, etc. La importància estratègica de Sant Feliu es notava quan hi havia guerres, perquè les flotes de vaixells s'estaven a la badia. Amb les guerres s'obtenien botins i esclaus, també s'obrien noves possibilitats de comerç.

Entre els segles XIII i XIV va tenir lloc l'expansió de la corona catalanoaragonesa per la Mediterrània i els territoris peninsulars. Al segle XIV els territoris s'organitzaren sota la denominació de la Corona d'Aragó, una mena de federació d'estats que

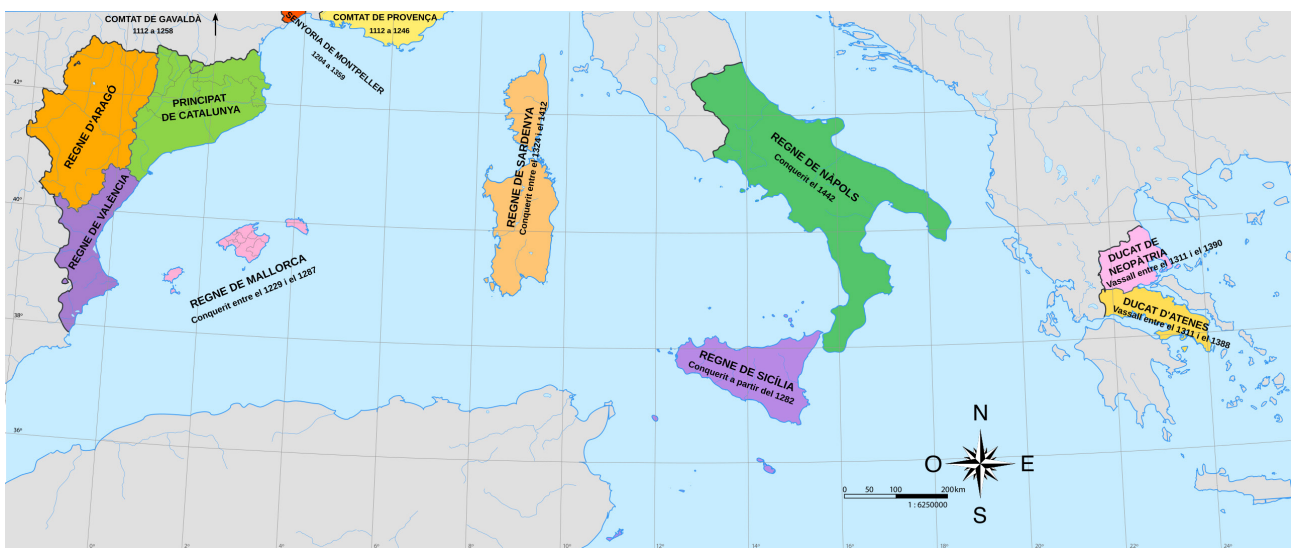
van estar sota la jurisdicció del rei o casal d'Aragó (llinatge dels comtes de Barcelona) des de 1162 fins el 1715. Inicialment es van aglutinar només el Regne d'Aragó i el Comtat de Barcelona, arran del matrimoni del comte de Barcelona Ramon Berenguer IV i la infanta Peronella d'Aragó, el 1137. El 1162, Alfons II d'Aragó, fill d'aquest matrimoni, va ser el primer sobirà que va tenir el títol de rei d'Aragó i comte de Barcelona. Posteriorment aquesta corona ampliaria els territoris per mitjà de conquestes i matrimonis: Mallorca, València, Sicília, Còrsega, Cerdenya i Nàpols; els ducats d'Atenes i Neopàtria.

Per exemple, hi va haver diferents expedicions per controlar Mallorca i per lluitar amb els vaixells del nord d'Àfrica i poder controlar les rutes de la Mediterrània, també hi van participar guixolencs. El 1229 la vila va participar en la segona ofensiva als sarraïns de Mallorca (la primera havia sigut el 1114), promoguda pel rei Jaume I i la noblesa catalana.

En el repartiment del botí a Sant Feliu li van tocar 169 i 1/2 cavalleries, a canvi del compromís de mantenir a l'illa un cavaller equipat i contribuir amb la quarta part en el manteniment d'un altre per a la defensa del territori ocupat. Al monestir li varen correspondre 80 cases, 53 horts i 66 altres possessions que es distribuïen per la ciutat de Mallorca (Palma), Muro (Castell-llubí), Sòller i Lluçmajor.

Al segle XV el rei Alfons el Magnànim (1416-1458) va morir sense descendència i fou succeït pel seu germà petit Joan II, que es va casar dues vegades i va tenir dos fills varons: Carles, fill de Blanca de Navarra (morta el 1441), i Ferran, fill de Joana Enríquez. Joan II i Carles havien tingut disputes per la corona del regne de Navarra, de la qual Carles era hereu i pel reconeixement de la primogenitura de Carles a Aragó i Sicília. Instigat per Joana Enríquez, Joan II va empresonar Carles amb el pretext de la seva aliança amb Enric IV de Castella per casar-se amb la seva germana Isabel, que llavors tenia 9 anys. Fou l'inici d'un conflicte, durant el qual el Consell del Principat i la Diputació del General es van rebel·lar i van donar suport a Carles.

Les campanyes militars van començar amb el setge de la Força Vella de Girona -on s'havien refugiat la reina Joana Enríquez i el seu fill Ferran- per part de l'exèrcit de la Diputació i

Mapa de la Corona d'Aragó

el Consell. L'assalt de la Força va ser un fracàs. “La culpa és d'aquells 30 mariners de Sant Feliu de Guíxols que fugiren com jueus”, va dir el comte Pallars responsable de l'assalt. Sant Feliu va ser fidel al bàndol de Carles de Viana, per alliberar-se del Monestir, que havia abraçat la causa de Joan II, fent costat al bisbe de Girona, Joan de Margarit.

El 1461 Joan II va ordenar l'alliberament de Carles, empresonat a Morella, i va signar la capitulació de Vilafranca. Carles va ser proclamat lloctinent general de Catalunya i primogènit de la Corona d'Aragó, però va morir enverinat dos mesos després. El 1469 era Ferran, fill de Joana Enríquez qui es casava amb Isabel. Amb els Reis Catòlics, la Corona d'Aragó convergia amb la de Castella, però els regnes van conservar les seves lleis i institucions fins als Decrets de Nova Planta (1705-1716) de Felip V, el qual va accedir a la corona després de guanyar la Guerra de Successió. Aquest conflicte va resoldre la successió al tron després de la mort sense descendència de Carles II, de la casa d'Habsburg. La Corona d'Aragó havia donat suport a l'arxiduc Carles d'Àustria i patí una dura represàlia.

Els personatges del conte

La protagonista és **Gingible**, una esclava xarquesa de 22 anys. Quan una persona és un esclau o esclava vol dir que no és lliure i que està sota el domini d'un altre a qui obeeix de manera submissa o servil. Els esclaus i esclaves eren tractats com a objectes i no tenien cap dret reconegut.

El nom segurament és una variant de *Gingebre*, una planta originària de l'Índia i cultivada per aprofitar el seu rizoma gros i olorós, emprat com a condiment; cast. *gengibre*. Prové del llatí *zingiberè*. Són variants del nom *gingibre*; *gengi-bre*; *gingebre*.

És una planta coneguda ja a l'època medieval –documentada des del segle XIII–, també utilitzada per les seves propietats medicinals. Esmentada per autors com Llull “la calor del pebre e del gingebre qui són los seus particulars” (Arbre Sc. i, 116) o Eiximenis “Donaren-li gingebre picat e altres bones coses” (Terç, c. 127.). Aquesta informació ha estat extreta del *Diccionari català-valencià-balear* de Francesc Borja Moll, en línia a la web de l'Institut d'Estudis Catalana: <https://dcvb.iec.cat/>

La procedència de Gingible és Circàssia (o Xarquèsia), que era un país o zona històrica al nord-oest del Caucas i la costa nord-est del Mar Negre. Va ser conquerit pels russos entre 1763 i 1864 amb una guerra en la que hi va haver 3,5 milions de morts (90% dels circassians van ser massacrats en genocidi). El nom Circàssia és d'origen rus, ells mateixos anomenaven la seva pàtria “*Adiga Xecu*” o “*Adiguei*”.

Els circassians també havien dominat territoris al nord del riu Kuban, a principis de l'Antiguitat i Edat Mitjana. Però a causa dels atacs dels mongols van retrocedir al sud del riu. A l'època medieval els senyors circassians van dominar els pobles veïns. Tradicionalment, Circàssia estava formada per més d'una dotzena de principats, que es van dividir en estats feudals, regits per senyors o prínceps (pshi) molt poderosos. Entre 1427 i 1453 l'al Gran va conquerir tots els principats i va unificar Circàssia. Quan va morir el 1458 va dividir les terres entre els seus fills i nets i novament el

territori es va fragmentar. A finals del s. XV, el viatger genovès Giorgio Interiano va fer una descripció detallada de Circàssia i dels seus habitants.

Com que durant segles Circàssia havia tingut l'amenaça d'invasions, els circassians eren guerrers i tota la seva vida i cultura es basava en la guerra. Tenien com a valors el combat honorable i, durant la guerra, era inacceptable cremar les cases i els cultius, sobretot el blat, fins i tot el dels enemics. No es deixaven mai els cossos als camps de batalla i no es deixaven fer presoners, no es rendien mai i, fins i tot, arribaven al suïcidi.

Es va crear el mite de la dona circassiana i es creia que eren dones amb una bellesa extraordinària, enèrgiques, elegants i desitjables com a concubines. Aquesta fama es va construir especialment a la Baixa Edat Mitjana (s. XIV i XV), quan els comerciants genovesos van freqüentar la costa circassiana.

Un cas ben emblemàtic el trobem en la mare de Leonardo da Vinci, la qual era una esclava circassiana. La seva història la va investigar l'historiador Carlo Vecce, el qual va escriure també la novel·la *Caterina* (Alfaguara, 2024). A l'Arxiu Estatal de Florència Vecce hi va localitzar un document del 2 de novembre de 1452, pel qual el notari Piero da Vinci donava fe de l'alliberació de Caterina, una esclava circassiana, per part de la seva propietària Ginevra, que l'alliberava per recompensar-la pels seus serveis i, a més, li regalava el mobiliari de la seva habitació (llit, matalàs, coixins, mantes i un cofre amb dos panys).

Ginevra l'havia adquirit a un cavaller venecià dos anys abans per fer de dida. Leonardo, en el moment de l'alliberació de la seva mare, tenia sis mesos (havia nascut el 15 d'abril), per tant, Caterina ja havia tingut com a mínim un altre fill anteriorment. Sembla que la noia havia pertangut a diversos propietaris. Després de ser alliberada Caterina es va casar amb un camperol i va formar una família. Quan Leonardo va fer 10 anys, el seu pare el va dur a formar-se amb Verrochio.

Carlo Vecce, expert coneixedor de la vida de Leonardo da Vinci, de seguida va relacionar que aquell nom era el mateix que el de la mare de Leonardo. Aquesta era una de les poques incògnites pendents de resoldre pel que fa al geni renaixentista. Vecce imaginava que Caterina, filla de Jacob, era de la tribu kabardina, una de les més nobles i orgulloses, assentada al naixement del riu Kuban (nord d'Elbruz). Que probablement havia estat segrestada en un enfrontament amb els tàrtars i venuda al port de la Tana (darrer assentament venecià al Mar Negre), en la desembocadura del Don (actual Azov), on segurament va emprendre el viatge cap a Constantinoble i Venècia, durant el qual devia ser venuda. Era una mercaderia més, juntament amb altres homes i dones i productes exòtics, procedents de la ruta de la seda. Probablement qui l'havia segrestada i venuda havia estat Donato di Filippo di Salvestro Nati, aventurer florentí, casat amb Ginevra, el qual tenia esclaus a Orient Mitjà i al Mar Negre. A Florència hi havia molta demanda de dones joves per fer de serventes, dides o concubines.

Durant l'imperi otomà, moltes esposes i concubines dels harems dels sultans i del shah van ser circassianes i es va crear aquest estereotip en l'imaginari d'occident. Això es va plasmar en la poesia i l'art, així com en la publicitat de nombrosos productes de bellesa a partir del s. XVIII, la qual es basava en què eren utilitzats per dones circassianes.

A *La Gaceta de Madrid* de 21 de gener de 1800 (p. 51) es dona la notícia que el 20 de desembre de 1799 el sultà havia regalat al seu ambaixador de Londres una noia circassiana: “El Embaxador de la Puerta otomana, residente en Lóndres, acaba de recibir un regalo del Sultan en el navío el Príncipe mandado por el Capitán Lec, que viene de Smirna: consiste en una muchacha circasiana de gran hermosura, á la qual vienen custodiando 6 eunucos negros. Estos la han acompañado todo el viage hasta la misma casa del Embaxador, el qual ha dado muchas gracias al Capitan del buque ingles. La novedad de este género de regalos es aquí en el día el objeto de todas las conversaciones.”

L'altre personatge del conte és l'**Antoni Torres**, mestre d'aixa de Sant Feliu. Un mestre d'aixa és un artesà que projecta, construeix i repara embarcacions o carros de fusta. L'ofici de mestre d'aixa ha gaudit de gran prestigi i continuïtat al llarg de la història, a Catalunya i a bona part del món, per la seva combinació d'art i tècnica i per la importància que han tingut les embarcacions tant per a la pesca com per a la guerra i els carros al transport i el lleure.

Actualment l'ofici es troba en retrocés a causa de l'automoció i la desaparició de la pesca tradicional i les noves tècniques de construcció d'embarcacions amb fibres de vidre i plàstics. Tot i així, en els últims temps s'està donant un procés de revaloració de les embarcacions feineres tradicionals, com el llaüt, i de la mestria dels seus hàbils constructors i reparadors, com a part del nostre patrimoni històric i cultural.

Finalment, el darrer personatge és **Guillem Sala**, ciutadà de Mallorca. No sabem quin era l'ofici de Guillem Sala, però podem endevinar que o bé era navegant o bé era comerciant que feia negocis i tractava amb guixolencs. Cosa freqüent especialment després de la conquesta de Mallorca de l'any 1229, per la qual tant el monestir com la vila guixolencs van obtenir molts drets i propietats.

Mallorca era un dels llocs amb qui el port de Sant Feliu feia més operacions comercials, juntament amb Barcelona, Tarragona, Tortosa i València. Els productes principals eren: blat, vi, draps, llana, cuiros, avellanes, figues seques, vergues de ferro, fustes per a ballesa, pastell, pans de pega per “adobar llenys”, cera, sagí, sabó, etc. De Mallorca arribaven formatges, dàtils, sardina, alatxa i sal (d'Eivissa).

Sabem que devia ser una persona amb una certa posició perquè va pagar molts diners per aquesta esclava, molt més del que se solia pagar per un esclau en bones condicions de salut (entre 60 i 80 lliures).

Una societat esclavista

L'existència de l'esclavisme existeix des de l'Antiguitat, però va assolir el seu major desenvolupament arran del descobriment d'Amèrica el 1492. L'explotació dels nous territoris va requerir mà d'obra barata, que va consistir en la venda de més de 15 milions d'homes, dones i nens durant més de 400 anys.

A l'època medieval (segles IX a XV) molts mercaders -alguns d'ells, guixolencs- venien esclaus com una mercaderia més. Llavors era normal que les persones benestants en disposessin al seu servei.

Els captius provenien generalment del Magreb o del Medi-

terrani oriental i eren destinats a treball físic, domèstic o artesanal. La documentació de l'Arxiu Municipal ens permet conèixer el nom de diversos guixolencs del segle XIV que posseïen algun esclau, com Pere Mont-ras, el 1359, i Jaume de Fornells, el 1375.

Un cas singular és el del captiu Nicola de Cruфон, que l'historiador Pere Ortí va poder reconstruir amb detall. Cruфон era originari de l'illa grega de Corfú i fou propietat de Guillem, vídua del cavaller Guillem de Camós, la qual el va vendre al mercader guixolenc Arnau de Campllonch. Aquest acabaria concedint-li la llibertat el 1361. Un cop sense amo, a Cruфон les coses li anaren prou bé: continuà a Sant Feliu treballant de traginer, es casà amb una vídua i, fins i tot, entre els anys 1368 i 1378 prestà diners a les autoritats guixolencs. L'any 1393, Cruфон, que encara feia de traginer, era propietari de la casa on residia, situada prop de la riera del Monestir.

No és freqüent conèixer tants aspectes de la biografia d'aquests guixolencs d'adopció forçosa i, menys encara, descobrir si van ser tan afortunades com la de Cruфон. Desconeixem, per exemple, quina va ser la sort d'una esclava albanesa anomenada Maria que el 13 de juny de 1390 fou venuda per Nicolau Guardiola al mercader Guillem Vinyes, ciutadà de Girona resident a Sant Feliu. Segons consta a l'acta notarial de compravenda, la noia tenia entre 27 i 30 anys, estava sana i conservava tots els seus membres; això darrer de ben segur que era un actiu important per aconseguir tancar la transacció comercial a un bon preu.

El 1396 encara tenien esclaus a Sant Feliu de Guíxols el barber Bernat Conill, en Ribot, en Pere Sans o l'Arnau de Campllonch (de qui ja hem parlat abans); d'altres com el sabater Torroella, en Caritat o en Jaume Provensal eren amos d'una esclava. De totes aquestes persones ni tan sols en sabem el nom ni d'on provenien i, menys encara, si van aconseguir sobreposar-se enmig d'aquella societat en la qual van ser obligats a viure.

Al segle XV, a més d'Antoni Torres –que tenia Gingible, també tenia esclaus Lluís Torrella –cavaller de Mallorca i germà de l'abat del monestir de Sant Feliu, Bernat de Torrella, que havia estat nomenat procurador de l'abat a Mallorca (1458).

Informació elaborada i publicada per Marc Auladell Agulló a: <https://guixolsdescobreix.com/sabies-que/250-a-l%E2%80%99edat-mitjana-a-sant-feliu-hi-vivien-esclaus.html>

El 1998 l'ONU va decretar el 23 d'agost com Dia internacional per al record del comerç d'esclaus i la seva abolició. Es va escollir aquest dia perquè l'any 1791 es va produir una sublevació d'esclaus a Haití, encapçalada per Boukman i iniciada en una gran plantació a Cap-Français. Els esclaus es van inspirar en la Revolució Francesa (1789) i, durant la revolta, van matar prop de 5.000 homes blancs. Al cap de 12 anys, aquest territori es va independitzar de França i va esdevenir Haití. Aquests fets van suposar l'inici del moviment contra el comerç d'esclaus.

Per saber-ne més sobre l'esclavisme:

<https://www.larazon.es/internacional/20210823/6zvdvdwulrcahf22jffxxqalkm.html>

<https://slaveryandremembrance.org/articles/article/?id=A0102>

Una societat feudal

Als segles X-XI hi va començar a haver una nova organització: el feudalisme. Era diferent de l'imperi romà: el territori estava dividit entre molts senyors feudals. Constantment tenien disputes.

Era una època molt perillosa i es patien molts atacs, dels musulmans, per exemple. La gent, com els artesans i els camperols buscaven protecció. Alguns volien estar amb monjos, perquè molts monestirs tenien torres i muralles i estaven protegits. A canvi, van començar a pagar impostos als abats, que eren els caps del monestir.

Però els monestirs van tenir la competència de castells, on hi havia importants famílies benestants que també tenien poder. Els castells estaven protegits per muralles i tropes amb cavallers. Els castells i els monestirs lluitaven per tenir el control sobre el territori i poder ser més rics. Els monjos i aristòcrates eren els senyors feudals i guanyaven molts diners posant impostos a la gent dels petits masos, artesans i comerciants.

A Sant Feliu, primer el poder era en mans del Monestir. Hi havia quatre o cinc famílies benestants, però la majoria eren comerciants, navegants i mariners, artesans, traginers, pescadors. Hi havia grups de gent que vivien apartats per temes

de religió, com els jueus (alguns eren metges). Però n'hi havia d'altres que estaven marginats perquè eren molt pobres com els servents i els esclaus.

A tot Catalunya als s. XII i XIII hi van començar a existir els municipis (ara també es diuen ajuntaments). Eren els veïns d'un lloc que feien un grup per poder organitzar-se. Feien reunions i pactes amb el monestir i el rei. A Sant Feliu també hi va començar a haver un grup de veïns o Universitat (que ve d'univers i significa el conjunt de persones o comunitat).

La Universitat feia caritat als pobres, els donava diners o els curava en un Hospital, perquè no podien pagar un metge que anés a casa com la gent benestant. Els hospitals també es feien càrrec dels infants orfes o abandonats. La Universitat també tenia cura de les fortificacions, de la higiene de la població, de fer un mercat, etc.

Feia temps que el rei es volia imposar als altres senyors feudals, per això la monarquia ajudava els mercaders i els artesans de les ciutats, també als pagesos remences del camp. Com que no els agradaven els feudals, com el monestir, la gent es posava de la banda del rei. Però dins la monarquia també hi havia conflictes i lluites per tenir el màxim poder i heretar la corona.

Curs
2025-2026
**TALLERS
D'HISTÒRIA**

AJUNTAMENT DE
Sant Feliu de Guíxols